

Asia: VN/33943/2025

Hallituksen esityksen luonnos laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena)

Lausunnonantajan lausunto

Yleinen näkemyksenne esityksestä sekä tiivistelmä lausuntonne pääkohdista

Talentia ei kannata esitystä, joka murtaisi maksuttoman tutkintokoulutuksen perinteen ja periaatteen muodostaessaan pelkän maksukyvyyn perusteella reitin korkeakoulututkintojen suorittamiseen. Vaikka samalla säilytettäisiin pääperiaate korkeakoulututkintojen suorittamisen maksuttomuudesta, niin esitys toteutuessaan tuottaa riskin tutkintokoulutuksen maksullisuuden laajentamisesta sekä korkeakouluissa että muussa koulutusjärjestelmässä.

Talentia katsoo esityksen ohjausryhmän tavoin, että koulutuksen maksullisuudesta tarvitaan laajempi yhteiskunnallinen keskustelu ja selvitystä vaihtoehtoisista ehdotuksista uusista rahoituslähteistä valtion rahoituksen lisäksi.

Talentia korostaa julkisen rahoituksen ensisijaisuutta korkeakouluopintojen yhdenvertaisen saavutettavuuden turvaajana. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen katsauksessa (<https://www.karvi.fi/sites/default/files/generated/Yhteenveto-Kansallisen-koulutuksen-arviointikeskuksen-arviointituloksista-Koulutusjarjestelman-1418-fi-1772124522-full.pdf>) painotetaan tarvetta kehittää rahoitusmallia suuntaan, joka tukee osaamisen korkeaa tasoa, eikä ainoastaan tutkintojen määrää tai valmistumisen nopeutta sekä vahvistaisi koko koulutusjärjestelmää ja tukisi osaamistason nostoa.

Avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävä maksullinen tutkintokoulutus olisi esityksen mukaan kohdennettu erityisesti työssäkäyville ja korkeakoulututkinnon jo suorittaneille rajaamatta pois myöskään muiden henkilöiden mahdollisuuksia hakeutua koulutukseen. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden ohjautuminen uuteen maksulliseen tutkintoon ei kuitenkaan lisää korkeakoulutettujen määrää. Tutkintojen määrän lisäämisen sijaan aikuisväestö tarvitsee kehittyviä jatkuvan oppimisen muotoja kuten todetaan esimerkiksi esityksessäkin siteeratussa Jatkuvan oppimisen koulutusmarkkinat Suomessa -selvityksessä (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:59). Jatkuvan oppimisen tarjonnan lisäksi tarvitaan kumottua aikuiskoulutustukea korvaava tukimuoto mahdollistamaan työn ohella tapahtuvaa opiskelua. Myös työttömien henkilöiden mahdollisuudet jatkuvaan oppimiseen työmarkkina-aseman parantamiseksi

on eri tavoin varmistettava. Opiskelijoiden toimeentuloedellytysten parantaminen edellyttää puolestaan opintotuen kehittämistä pois lainapainotteisuudesta.

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Esityksen taustalla oleva tavoite koulutus- ja osaamistason nostamisesta on sinänsä kannatettava. Muilta osin Talentia ei voi tukea ehdotusta, joka mahdollistaisi tutkinnon suorittamisen pelkän varallisuuden perusteella ja joka perustuu yksinomaan oletuksille avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävien tutkintojen tarjonnasta ja opiskelijamääristä sekä vaikeasti ennakoitavalle hinnoittelulle.

Avoimessa korkeakouluopetuksessa suoritettavasta tutkinnosta tulisi esityksen mukaan periä opiskelijoilta vähintään koulutuksen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset kattava maksu. Täyskatteellinen maksu tarkoittaisi kymmenien tuhansien eurojen hintaa, jota ei esityksessä kuitenkaan tuon tarkemmin määritellä. Tämä ei tue avoimen korkeakouluopetuksen roolia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäjänä.

Kuten esityksessä todetaan, tulisi koulutukseen sijoittamisen tuottaa yksilölle vähintään koulutuksesta perittäviä maksuja vastaava lisäys, että jotta investointi olisi taloudellisesti järkevä. Matalammalla tulotasolla kuten sosiaalialalla palkkataso ei mahdollista koulutusmaksujen kattamista, jolloin investointi olisi kannattamaton ja voisi johtaa jopa taloudellisiin vaikeuksiin. Sosiaali- ja terveystalouden rahoitusvaje ei myöskään mahdollista sitä, että työnantajat kustantaisivat tällaisia tutkintokoulutuksia työntekijöille.

Näkemyksenne avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävän tutkintokoulutuksen järjestämistä koskevista ehdotuksista (1. lakiehdotuksen 7 § ja 8 c § sekä 2. lakiehdotuksen 10 § ja 12 c §). Onko ehdotetussa sääntelyssä muutos- tai täsmennystarpeita?

Talentia pitää 1. lakiehdotuksen 7 §:ää ja 2. lakiehdotuksen 10 §:ää eriarvoistavina, koska käytännössä ainoa opiskelijavalinnan peruste olisi opiskelijan maksukyky. Ratkaisu vaatii esitettyä tarkempaa perustuslaillista arviointia.

Esityksen mukaan ehdotettu maksullinen avoimena korkeakoulutuksena järjestettävä tutkintokoulutus ei saisi heikentää yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen järjestämää muuta tutkintokoulutusta. Talentia katsoo, että heikentämiskielto voi käytännössä osoittautua toimimattomaksi. Ehdotettu sääntely sisältää myös riskin sille, että maksullinen avoimen korkeakoulun tutkintokoulutus syrjäyttäisi perinteisen avoimen korkeakoulun opintotarjonnan.

Talentia kyseenalaistaa sen, että esityksessä tutkintojen suorittamiskieli kytketään hallitsemattoman maahanmuuton torjuntaan ja että tällä perustellaan valittuja suomen ja ruotsin kieliä.

Näkemyksenne opiskelupaikkojen varaamiseen (ensikertalaiskiintiö) liittyvästä ehdotuksesta (1. lakiehdotuksen 36 b § sekä 2. lakiehdotuksen 28 b §)

Ensikertalaisaseman säilyttäminen on perusteltua, jotta varmistetaan mahdollisuus hakeutua myöhemmin maksuttomaan tutkintokoulutukseen. Tällöin kuitenkin on mahdollista, että

maksulliseen tutkintokoulutukseen osallistuneet saavuttavat osaamisedun suhteessa muihin ensikertalaisiin hakeutuessaan samansisältöiseen maksuttomaan tutkintoon.

Näkemyksenne opintotukilakia koskevasta ehdotuksesta (3. lakiehdotus)

Maksullista tutkintoa suorittavien sulkeminen opintotuen ulkopuolelle korostaa tutkinnon suorittamisen varallisuusvaatimuksia. Näin sääntelyn luoma epäyhdenvertainen asetelma eri sosioekonomisia ryhmiä edustavien henkilöiden kesken vahvistuu edelleen.

Näkemyksenne korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia koskevasta ehdotuksesta (4. lakiehdotus)

Maksullista avoimen korkeakoulun tutkintoa suorittavien rajaaminen opiskelijaterveydenhuollon palvelujen piiristä alleviivaa osaltaan opintojen suorittamiseen vaadittavia taloudellisia resursseja.

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioista vaikutusarviolajeittain. Mitkä ovat omat arvionne esityksen vaikutuksista? Puuttuuko esityksen vaikutusarvioista jotakin? Korkeakouluja pyydetään arvioimaan, miten ja missä laajuudessa esitysluonnoksen mukainen mahdollisuus suorittaa tutkinto avoimessa korkeakouluopetuksessa voitaisiin ottaa käyttöön sekä millä aikataululla. Lisäksi korkeakouluja pyydetään arvioimaan, millaisia vaikutuksia tämän käyttöönoton toteutumisella olisi korkeakoulujen muuhun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan.

Esityksen tavoitteeksi on mainittu korkeakoulututkinnon suorittaminen nykyistä useammalle ilman julkisen rahoituksen lisäämistä. Esityksessä tunnistetaan jossain määrin sen sisältämä korkeammasta sosioekonomisesta taustasta tulevien opiskelijoiden suosiminen ja näiden ryhmien yliedustus korkean hakupaineen aloilla. Pelkkä maksukyky opiskelijavalinnan perusteena tukisi korostetusti ylempiin sosioekonomisiin ryhmiin kuuluvien mahdollisuuksia suorittaa tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena. Esitykseen kirjattu maininta siitä, että kilpailu maksuttomaan koulutukseen vähenisi maksullisten tutkintojen myötä, perustuu pitkälti oletuksenvaraiseen arvioon.

Lisäksi esityksessäkin lyhyesti todettu työmarkkinoiden segregoituminen sukupuolen mukaan ja miesvaltaisten alojen parempi palkkataso tarkoittavat, että mahdollisuudet osallistua maksulliseen tutkintokoulutukseen muodostuisivat käytännössä miehille paremmiksi kuin naisille.

Esityksessä ei kaikkiaan selkeästi tunnisteta eikä arvioida siihen sisältyviä ongelmia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmista. Talentia katsoo, että arviointia on syvennettävä ja laajennettava niin sukupuolinäkökulmasta kuin ottamaan huomioon eri väestöryhmät.

Huomautamme myös, että esityksessä ei tarkastella lainkaan tutkintoihin sisältyvien pakollisten harjoittelujen suorittamiseen liittyviä kysymyksiä eikä vallitsevia haasteita muun muassa harjoittelupaikkojen riittävyyden ja harjoittelujen asianmukaisen ohjauksen näkökulmista.

Näkemyksenne esityksen voimaantuloaikataulusta (esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2028)

Talentia ei kannata lain voimaantuloa.

Muut huomiot ja näkökohdat

-

Manssila Jaana
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia